

Izhaja vsak četrtek,
Velja s poštnino vred in
v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 " . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 " . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo in
plača se za navadno vrstico
če se oznanilo natisne en-
krat, 10 kr., če dvakrat,
15 kr., če trikrat 20 kr.,
in vsakokrat za kolek 30 k.

Štv. 34.

V Mariboru 25. avgusta 1870.

Tečaj IV.

Z bojišča

pribajajo od dné do dné bolj strahoviti glasi, vsak dan pade na vsaki strani več tisoč ljudi, kar se celo ni čuditi, če premislimo, da si stoji više eden milijon najhujših sovražnikov s strahovitim orožjem nasproti; nobena stranka noče popustiti in se bori do smrti. Kolikor je dozdej znano, je že vsaka stranka zgubila najmanj 50.000 ljudi, med temi tudi več generalov in druge više častnike. Če bode vojska kakih 14 dni tako strahovito trajala, bode morebiti več kakor še enkrat toliko jih padlo. Strašna nesreča za obe vojskujoči se državi.

14. t. m. se je vsa francoska armada postavila tako zoper sovražnika, kakor je odločeno bilo po tem, ko je več ostrih pruskih napadov srečno odbila, ki so hoteli to zabraniti. Napoleon se je podal v Chalon.

14. t. m. je posebno general Steinmetz nadlegoval umikajoče se Francoze; 16. t. m. pa se je njemu še pridružil pruski princ Friderik Karol z vso svojo veliko armado in je napadel pred Metzom stoječe Francoze, ki so se po krvavi bitvi morali spet umekniti v trdnjavo Metz. Francozi so zgubili 2000 jetnikov, dva orla in 7 kanonov. Tudi Prusi so morali mnogo zgubiti, ker Francozi so jih po celi liniji vrgli nazaj z veliko zgubo.

16. avgusta je imela francoska armada zvečer po bitvi popolnoma v oblasti vsa položja ktera so bili prej Prusi zavzeli. Posebno hrabro se je ta dan držalo francosko konjeništvó in storilo več sijajnih napadov. En regiment pruskih ulanov je bil popolnoma uničen in njegova zastava od Francozov vzeta. Prusi so imeli skupej okolo 150.000 mož v boju. Od francoske strani je pal general Legrand. Poroča se tudi, da je pal v boju tudi pruski princ Albert, povelnik pruskih konjenikov. 16. avgusta je tudi posada v Strassburgu napadla Pruse, morala se je vendar po ostri bitvi spet v trdnjavo umekniti. Pri bitvi 16. t. m. je pal pruski general Döring in Wedell, General Greuter in Rauch pa sta zlo ranjena. To pišejo o tej bitvi francoski uradni telegrami, iz Berolina pa je o oni isti bitvi prišel ta-le telegram: 16. t. m. je bila velika bitva med Metzom in Verdunom ki je trajala devet ur. Prusi so popolnoma zmagali in eden del francoske armade celo odrezali in proti Metzú nazaj vrgli. Glavna francoska armada pa se je morala pomaknóti proti Chalónu in tako je on oddelek pri Metzú celo od nje ločen.

Obe stranki ste tedaj on dan zmagali, ktera je vendar prav za prav zmagala se še ne vé, v francoski kameri je 20. t. m. Palikao rekel, da ni res, da bi bili zmagali Prusi.

20. avgusta je minister notrajnih zadev oglasil, da bode 26. t. m. že 80.000 narodnih stražnikov oboroženo.

Trdnjava Bič se je podala Prusom. Francosko vojno brodovje je začelo napadati Kiel.

Tudi trdnjava Pfalzburg se je podala.

18. avgusta je bila največa bitva v vezdajnem boju in sicer pri Gravolette. Francozi pod poveljstvom maršala Bazaine so hoteli od trdnjave Metz potegnóti proti Verdunu in potem proti Parizu in se zediniti z drugo svojo vojsko v Chalónu, bili so pa od Prusov po strahovito krvavem boju ki je trajal 9 ur v Metz nazaj vrženi. Francozov je v bitvah od 16. do 18. t. m. mrtvih, ranjenih in vjetih vseh skupaj blizo 50.000, Prusov pa pre više 40.000, tedaj jih je vseh skupaj samo omenjene tri dni ostalo na bojišču blizo 100.000,

res strašna številka. Misli pa se, da je zguba na pruski strani še dosti večša. Tako se tedaj kolejo narodi, ki se držijo za naj izobražene na celem svetu! Misli se, da bode pri Metzú še enkrat velika bitva, ker Bazaine je s svojo armado od druge odrezan in se tamo ne bo mogel dolgo držati. Misli se tudi, da bode konec in popolna odločba tega boja še le pri Parizu.

Saksonci, ki stojijo na pruski strani, so pri bitvi pri Metzú zgubili generala Kraushaar-a, obrsta Röderja in Erkerta. Prusi imajo še zmirom v Francoski 450.000 mož, tako se namreč hvalijo, po tolikih zgubah to skorej ni verjetno, kar tudi sledi iz tega, da je kralj dal povelje, da mora še ko naj hitrej 300.000 mož rezerve za njimi priti.

Postava

veljavna za vojvodstvo štajarsko gledé povzdige reje goveje živine.

(Konec.)

§. 17. Opiraje se na letna sporočila vseh ogledovalnih komisij, mora okrajni odbor obéno sporočilo za celi okraj sestaviti, na svitlo dati in po en iztis izročiti deželnemu odboru, politični gosposki in osrednjemu (centralnemu) odboru kmetijskega društva. On mora upeljati v svojem delokrogu (opravilstvu) po dogovoru s kmetijsko podružnico, ki je v okraju, vse one naredbe, ki se mu zdijo potrebne v povzdigo reje goveje živine in mora politični gosposki one naredbe nasvetovati, ki ne spadajo več v opravilstvo preiskovalnih komisij.

§. 18. Za okolico, ktero določuje deželni odbor, se izvoli živinski zdravnik, kojega plačo in opravilo bode svoje dni določila deželna postava.

§. 19. Okrajni odbor plačuje stroške, ktere prizadeva izvršitev te postave, kolikor to zadene okrajne blagajnice; tudi je njegova stvar vpeljevanje in oskrbovanje vseh naredeb v okraju, ki so namenjene proti živinski kugi in za skrb bolnih živali.

§. 20. Okrajni odbor pazi po postavi, ktera bode pozneje priobčena, da se spolnujejo naredbe zastran pritakanja in odtakanja vode na pašnike in travnike.

§. 21. Tudi skrbi, da se med živinorejci razširja potrebna vednost o reji, vredovanju in oskrbovanju domačih živali (bolnih in zdravih), in sme v ta namen oklice razpisavati, živinske razstave napravljati in posebno marljive in umne živinorejce po óčitni pohvali splošnemu posnemanju priporočati.

§. 22. V spodbujó živinorejcev in v povzdigo živinoreje se bodo delila vsako leto po deželi darila (premije).

§. 23. Zarad tega bode dežela po deželnem odboru v tri dele razdeljena in darila se bodo takisto delila, da pride vsak oddelek vsako tretje leto na vrsto.

§. 24. Darila se bodo delila:

- za edno do tri leta stare bike;
- za plemne krave od 3. do 8. leta;
- za eno do dve leti stare junice, ktere je živinorejec sam priredil;
- takim živinorejcem, ki posebno čisto vzrejajo in zlahtnijo, svojo govejo živino za posebne koristi in z vspe-

hom redijo; tudi takim, ki so se odlikovali z setvijo rastlin za krmo ali so pa svoja tla zboljšali s tem, da so na-nja napeljali vodo ter tudi za to skrbeli, da se tudi prilično odtaka, kar jih dela posnemanja vredne.

§. 25. Darila gledé na točke a), b) in c) §. 24. so zavezana na zasebno-pravniški pogoj, da se smejo z darili obdarovane živali, in sicer biki v enem, krave pa in junice v dveh letih od tistega časa računjeno, ko so bili obdarovani, prodati le na Štajerskem in se porabiti le za zarejo.

Da se je lastnik po tem zaukazu ravnal, mora ogledovalni komisiji spričati, ker bi bil sicer zasebno-pravniški primoran, prejeto darilo povrniti; le če obdarovano živinče po komisijskem sporočilu pozneje ni za odmenjeno rabo in lastnik ni temu kriv, sme darilo obdržati.

Z darilom obdarovano živinče se sme tudi na Štajarskem pred ravno omenjenim časom le tedaj prodati, če more tudi kupec zadostiti vsem tirjatvam, za katere se je bil zavezal lastnik obdarovane živali.

Kdor obdarovano žival v omenjenem času proda, mora to naznaniti okrajnemu odboru, ker bi sicer moral plačati 10 gold. kazni.

Kdor je po 24. paragrafu, točka a), b), c) prejel darilo, mora v prejemu potrjilu (listu) tudi izreči, da je pravniški zavezan in se bode držal vseh imenovanih pogojev.

§. 26. Za isto živinče se pripozná le enkrat darilo.

§. 27. O obdarovanju z darilom določuje z večino glasov posebna komisija, ki ima prvomestnika in pet udov okrajnega zastopa dotičnega okraja, in katere voli deželni odbor za eno leto.

§. 28. Komisija se mora pri tem ravnati po posebnih naredbah, katere bode deželni odbor določil.

§. 29. Število daril bode določeval vsako leto deželni zbor; denar za darila, ki se niso bila podelila, ker ni bilo darila vrednih prosilcev, pride v deželno blagajnico (kaso).

§. 30. Stroški vsakoletne razdelitve daril se plačujejo iz deželnega premoženja.

§. 31. Kazni določuje župan (srenjski predstojnik) tiste srenje, kjer se je bila postava prelomila; pritožiti se more proti županovemu odloku pri politični gosposki.

Denar pride v blagajnico za deželno zemljedelstvo.

§. 32. Moja ministra notranjih oprav in kmetijstva sta z izpeljavo te postave pooblaščená.

V Budi 10. grudna meseca 1868.

Franc Jožef s. r.

Giskra s. r.

Potocki s. r.

Gospodarske stvari.

Umni sadjorejec.

Ravno ravnanje s sadnim drevjem.

Hruška.

Hruška navadno veliko drevo zraste; sicer pa je za piramidno podobo naj sposobnejša; tudi v brajde se da razpeljevati, in v posodi oskrbljevati. Da bo drevesce nizko ostalo, se cepi v slab hruškov divjak, ali pa v kutno ali glog. V kutno cepljena hruška ne trpi zlo dolgo, ker so kutne nepotrpeče; boljše je hruške na glog cepiti, ker glog dolgo trpi in se na njem delj časa ohranijo. V posodi se hruška na tak način oskrbuje kakor jablanček, in je prav lepo, zato drevesce. Tudi na brajdah pri stenah ali sicer v vrtu se lepo razpeljava in z umnim obrezovanjem vedno lepo lice ohranjuje.

Kutne.

Kutne se k hruškam štejejo, ker so jim nekoliko podobne. Kutne so rumene, rebraste, lepo dišeče, velike in nekaj volnate kože, pa malo česa trpeče. Posušene ali pa s sladkorjem (eukrom) povrete dajo dober vžitek; sicer pa brž zgnjijo. Surove v reznjah v kisló zelje devajo, ker ravno okoli tistega časa zorijo. Rastejo povsod rade in grme delajo, ker iz korenin izrastlike ženejo; zato jih je treba trebiti, grm odstraniti, okoli korenin okopavati in včasi z dobro prstjo pognojiti; tako bodo debele in zale zrastle; pa tudi drevo srednje velikosti lepo lice imelo; rodijo rade in ne pozebejo. Kutne se rade primejo, če se le koreninski izrastliki presadijo, ali pa se tudi, kakor drugo sadno drevje,

iz pešek izredijo. Kdor hoče veliko drevo imeti, mora kutno na vrh hruškovga divjaka cepiti.

Nešplje.

Nešplje rastejo kakor kutne, najrajši pri stenah, iz pešek ali pa se cepijo na hruškeve divjake ali na kutne ali skurši. Tudi jih je treba trebiti, okopavati in oskrbovati kakor kutne. Po vinogradih ni za kutne pa tudi ne za nešplje kraj; pri bišah naj bodo. Sad ima okrogel, kakor bruske, ki je še le vležan in mehke za vžitek. Zori ob koncu oktobra.

Skurši.

Iz pešek zraste veliko in močno drevo, ki ne cvete dokler ne doraste, to je, le okoli 30 leta, potlej pa dolgo trpi. Les ima trd in je za razno rabo. Sad je drobnicam podoben, in če ni mehke, je grozno skominast in usta vkup vleče; vležen pa in še celo zmrazjen in zmecan, je sladek in prijeten. Pravijo, da so posušeni skurši kuhani dobri za grižo. Drevo je od natore visoko, lepe piramidne podobe, in gladkega, ravnega odrastka, pa ni zlo razširjeno med sadjorejci.

Češplje, slive.

Vsa slivna plamena se plitvo sadijo, le toliko da zemlja korenine zakrije. Kdor debele slive ali češplje cepi, naj jih na drobne, ali tako imenovane cibrove cepi, da dalje trpijo. Kdor pa hoče slivna požlahnjena prtljična drevesca imeti, naj cepi v oparnice, ki velikega prostora ne potrebujejo, vedno nizke ostanejo in dolgo trpijo. Inače je vso slivno drevje srednje velikosti, ki ima navadne vrhove; le redkokrat se tako drevo obrezuje, da dobi vrh kakor smreka, to je, piramidni. Češplja se tudi z obrezovanjem pomladi.

Kar se sadja tiče, so češplje, slive, debele in drobne, podolgovate in okrogle, rudeče in modre, pa tudi rumene, podolgovate velike in drobne okrogle; ta razna plemena zvevo, drmonceljne in cibrove. Vse sadje je surovo prijeten vžitek in zaleže tudi za imenitno žganje, ki ga slivovec imenujemo in se lahko in drago prodá. Bolj borne slive, cibrove, je posebno prav za tako žganje porabiti, ker za jed veliko ne veljajo. Zlahne pa so surove prijetna jed, nežlahne pa tudi posušene dobra zaloga za dom in za prodaj; posebno olupljene in izkostičene, lepo rumeno ne v dimu posušene, se zlo drago prodajo ali pa tudi za domačo potrebo branijo.

Dopis.

Iz Donaške gore. V pondeljek 15. avgusta je imelo tukajšno katoliško-politično društvo sejo, pri kateri je med drugimi tudi neki govornik precej dolgo in izvrstno govoril soper tatinstvo. Povdarjal je posebno, kako se v naših krajih tatinstvo od leta do leta bolj širi, da v celi okolici skorej ni enega posestnika, ki že ne bi bil okraden, in da je vsemu temu kriva preveč milostljiva postava. Društvo je sklenolo prošnjo do svojega poslanca g. M. Hermana, da bi naj on v deželnem zboru po mogočnosti delal do tega, da se naj postave zastran kaznovanja tatov poostrijo.*)

Tabor v Ipavi.

se je vršil prav sijajno, obiskalo ga je nad 12.000 taboritov in med temi je tudi bilo 120 sokolcev. Obiskalci so bili večidel posestniki kmetijskega stanu, vsi so bili zvnredno navdušeni za narodno stvar in so tudi vse rezolucije soglasno in z veliko navdušenostjo sprijeli.

Stanovniki ipavske doline so sprejeli goste z velikim veseljem. Lepi slavoloki so stali na mnogih krajih in so bili z lepimi narodnimi zastavami in venci kinčani. Zastave so vibrale od streh in iz oken, posebno pa je grof Lanthieri dal svoj grad prav okusno in lepo okinčati in je bil sploh prav prijazen taboritom. Največše zasluge zastran tega tabora grejo deželnemu poslancu in dekanu g. Grabrijanu, ki je vse mogoče storil, da se je tabor vršil redno in prav sijajno in ki je tudi veliko večino taboritov pogostil. Tabor se je začel ob 4. popoldne, odprl ga je predsednik taborovega odbora g. Grabrijan z lepim nagovorom. Za predsednika je bil soglasno izvoljen g. dr. Costa. Govorili so senožečki župan g. Jože Zelen, Jože Nolli, dr. Costa, R. Dolenc in

*) Take pritožbe se čujejo neprestano od vseh strani, in zato bi res res dobro bilo, če bi se o tem kaj storilo. Vred.